

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ:
Η ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ



Τα λόγια των προσώπων που ομιλούν στο δικαστήριο προέρχονται αυτούσια από τα πρακτικά της δίκης της Στενής Αυτοάμυνας όπως δημοσιεύτηκαν το 1947 στην Θεσσαλονίκη από την Αντιφασιστική Δημοκρατική Ένωση.

Τα επιπλέον λόγια του Άγγελου Κατσαρού προέρχονται από γραπτό κείμενο του ίδιου, το οποίο περιλαμβάνεται στο βιβλίο που έγραψε ο γιος του Τάσος Κατσαρός, με τίτλο: «Μία Απόφαση, μάχομαι μέχρι το τέλος».

Τα λόγια του Γεώργιου Μόδη, προέρχονται από το βιβλίο του «Τέσσερις δίκες στην Θεσσαλονίκη».

Τα λόγια του Χρήστου Βλάχου προέρχονται από συνέντευξή του στην εφημερίδα Ακρόπολη.

Τα λόγια του Ηλία Πετρόπουλου προέρχονται από το βιβλιαράκι του «Πτώματα – πτώματα – πτώματα».

Τα συνδεδεμένα κείμενα που περιλαμβάνουν πληροφορίες, παραλειπόμενα και ενσταντανέ προέρχονται κυρίως από την εξαιρετική έρευνα του Τάσου Κατσαρού, ο οποίος φρόντισε να διασώσει τις αναμνήσεις των τελευταίων επιζώντων της δίκης, να συναρμολογήσει γλαφυρά το χρονικό της οργάνωσης, να παρουσιάσει σημαντικές πτυχές της, και να φωτίσει άγνωστες πλευρές της δράσης της.

Η ατμόσφαιρα της Θεσσαλονίκης και τα στοιχεία του τελετουργικού των εκτελέσεων που περιλαμβάνονται επίσης στα συνδεδεμένα κείμενα, οφείλουν πολλά στα όσα γράφει ο Σάκης Σερέφας στο βιβλίο του «Πτώματα και Φαντάσματα στην Θεσσαλονίκη του Εμφυλίου».

Τους πηχυαίους τίτλους των εφημερίδων προσπάθησα να τους αποφύγω, κράτησα όμως κάποιες γλαφυρές πινελιές.

Τα τραγούδια του Βασίλη Τσιτσάνη τα διάλεξα γιατί συνδέονται με τον Μουσχουντή και συμπληρώνουν το σκηνικό.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ οφείλω στον Μιλτιάδη Πολυβίου που έγραψε τον εξαιρετικά κατατοπιστικό πρόλογο, ενώ παράλ-

ληλα διάβασε το κείμενο της δίκης πολλές φορές και μου επισήμανε ανακρίβειες, τις οποίες δεν θα είχα αποφύγει δίχως τις γνώσεις του.

Κάποιες ανακολουθίες και κάποιες λεπτομέρειες που αποκλίνουν από την ιστορική ακρίβεια, τις διατήρησα ποιητική αδεία.

Επισημαίνω τις κυριότερες:

1. Ουδέποτε ο πρόεδρος ενός συντεταγμένου δικαστηρίου, εκφωνεί κατάφατσα και εν ψυχρώ την ποινή στον κατηγορούμενο αμέσως μετά την απολογία του.

Μεσολαμβάνουν διαβουλεύσεις επί διαβουλεύσεων μέχρι την τελική κρίση.

Στην πραγματικότητα, όπως γράφει ο Κατσαρός, οι κατηγορούμενοι έμαθαν τις ποινές τους μετά το τέλος της ακροαματικής διαδικασίας, μέσα στο κρατητήριο, πριν τους μεταφέρουν στη φυλακή.

Επίσης, πρώτα αναγνώστηκε το κατηγορητήριο, μετά κατέθεσαν οι μάρτυρες της κατηγορίας, ύστερα εκείνοι της υπεράσπισης, ενώ ακολούθησε η απολογία των κατηγορουμένων, η αγόρευση του βασιλικού επιτρόπου και οι συνήγοροι.

Στη δική μου εκδοχή της δίκης έσπασα την χρονική αλληλουχία αυτών των γεγονότων, και χειρίστηκα το υλικό εννοιολογικά, προκειμένου να κερδίσω σε αμεσότητα και δραματική ένταση.

Κατά τα άλλα αρκέστηκα σε αναδιατάξεις και περικοπές, δίχως άλλες παρεμβάσεις στον αποτυπωμένο προφορικό λόγο.

2. Γράφω ότι ο Ακίνδυνος Αλβανός «από τη στιγμή της σύλληψής του, μέχρι την εμφάνισή του στο δικαστήριο κρατήθηκε απομονωμένος πίνοντας απανωτούς καφέδες και καπνίζοντας σαν φουγάρο».

Δεν είμαι βέβαιος ότι ισχύει και δεν μπορώ να θυμηθώ που το διάβασα. Πιθανόν σε κάποιο φύλλο της εφημερίδας Μακεδονία ή στην Νέα Αλήθεια.

Ακόμα κι έτσι μπορεί να πρόκειται περί παραπληροφόρησης.

Το αφήνω στην κρίση των ιστορικών, το κρατάω όμως επειδή μου φαίνεται λεόντειο.

Για αυτές τις δύο και για όλες τις υπόλοιπες αβλεψίες που ίσως εντοπιστούν στην πορεία, αναλαμβάνω την πλήρη ευθύνη.

Και κάτι τελευταίο.

Παρότι η σκιά της και πιθανώς ψευδεπίγραφη «Αντιφασιστική Δημοκρατική Ένωση» δημοσίευσε τα πρακτικά της δίκης με βασικούς στόχους να καταδείξει τα εγκλήματα της οργάνωσης εις βάρος εθνικοφρόνων και να προπαγανδίσει την «αντεθνική» στάση του ΚΚΕ, εντούτοις η πιστότητά τους γενικά δεν αμφισβητείται ούτε από τον Τάσο Κατσαρό, ούτε από τον Γιώργο Σανιδά που έγραψε στις 12/5/2018 το σχετικό άρθρο στον Ριζοσπάστη.

Έχουν άλλωστε ήδη αξιοποιηθεί ως υλικό τεκμηρίωσης, για να στηρίξουν ιστορικά αφηγήματα τόσο από την δεξιά, όσο και από την αριστερή όχθη του πολιτικού φάσματος.

Διαβάζοντάς τα ένιωσα ότι αποτυπώνουν ωμά ακατέργαστες στάσεις ανθρώπων που αντιμετωπίζουν τον θανάσιμο κίνδυνο να οδηγηθούν στο απόσπασμα.

Ίσως κάποιοι αντιτείνουν ότι ορισμένες από τις απολογίες, ειδικά εκείνων που συνεργάστηκαν με την ασφάλεια, είναι λίγο ή πολύ υποβολιμαίες.

Συμφωνώ.

Το κατά πόσον όμως αντανakλούν προσωπική ειλικρίνεια, επαφίεται στην διαίσθηση, την προδιάθεση, την επιχειρηματολογία, την κρίση και την οπτική γωνία του κάθε αναγνώστη.

Χωρίς αμφιβολία οι περισσότεροι κατηγορούμενοι προσπαθούν μάταια με διάφορες στρατηγικές να ελαφρύνουν την θέση τους.

Αυτό το μάταια, το τόσο σπαρακτικό, βαραίνει κατά την γνώμη μου αποφασιστικά υπέρ της γνησιότητας των πρακτικών: Είναι πειστικά επειδή καταγράφουν μετάνοιες που δεν εισακούστηκαν και απελπισμένες προσπάθειες επιβίωσης που έπεσαν εν πολλοίς στο κενό.

Συν το ότι σε αυτά περιλαμβάνεται η μακροσκελής πολιτική απολογία του Ακίνδυνου Αλβανού η οποία κινείται σε εντελώς διαφορετικό μήκος κύματος.

Συν μερικές ακόμα εξαιρέσεις που επιβεβαιώνουν τον γενικό κανόνα.

Συν την παράξενη στάση του Τάκη που μετανοεί μόνο για την επίθεση κατά των αεροπόρων.

Συν το ότι η αγριότητα των ποινών εκθέτει σε βάθος χρόνου εκείνους που τις επέβαλαν και τις διατυμπάνισαν.

Σημειώνω εδώ ότι ο εκδότης του 1947 επικαλείται προσχηματικά κατά την γνώμη μου, έλλειψη χώρου και δεν δημοσιεύει, αν και εκθειάζει, την αγόρευση – καταπέλτη του βασιλικού επιτρόπου, για να τον προστατέψει, πιθανολογώ, από αντίποινα.

Αν κάποτε εντοπιστεί η αγόρευση αυτή, σε κάποιο μουχλιασμένο αρχείο, τότε ίσως η εικόνα της δίκης αναδυθεί πληρέστερα.

Ανεξάρτητα πάντως από τον όποιο ιδεολογικό προσανατολισμό του καθενός από μας, ένα πράγμα τουλάχιστον δύσκολα θα το αρνηθούμε:

Υπάρχουν εποχές που αγριεύει ο άνθρωπος και η ζωή γίνεται φτηνή. Πολύ φτηνή. Πάμφθηνη.

Και ρέει το αίμα των δικαίων και των αδίκων.

Αυτή ακριβώς η διαπίστωση με κινητοποίησε και ασχολήθηκα με την υπόθεση, η οποία παρουσιάζει κατά τη γνώμη μου εξαιρετικό ιστορικό, πολιτικό, φιλοσοφικό, ηθογραφικό, δικανικό, ψυχολογικό, αστυνομικό και φιλολογικό ενδιαφέρον.